

حدیث سفینه

از منظر اہل سنت

غلامرضا رضائی

سرشناسه	: رضایی، غلامرضا، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: حدیث سفینه از منظر اهل سنت/ غلامرضا رضایی.
مشخصات نشر	: تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۸ ص.
شابک	: 978-964-540-709-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۶۱-۲۸۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: احادیث خاص (سفینه)
موضوع	: (Hadiths, Special (Safinah*
موضوع	: اهل سنت -- دفاعیه‌ها و ردیه‌ها
موضوع	: Sunnites -- Apologetic works
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۷/۶/س/ BP۱۲۵
رده بندی دیسی	: ۲۹۷/۲۱۸
شمار کتابشناختی ملی	: ۲۵۲۱۳۳۳

حدیث سفینه از منظر اهل سنت

تألیف:	غلامرضا رضایی
تهیه و تدوین:	پژوهش‌های حج و زیارت
ناشر:	مؤسسه فرهنگی عربی مشعر
چاپ و صحافی:	چاپخانه مشعر
نوبت چاپ:	اول - زمستان ۳۹۵
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
بها:	۱۳۰۰۰ تومان

ISBN : 978-964-540-709-2

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۷۰۹-۲

تلفن مراکز پخش و فروشگاه‌های مشعر:

تهران: ۰۳۱۲۰۰۳-۶۴۵ / قم: ۰۲۱-۳۷۸۳۸۴۰۰-۲۵

فهرست

دیباچه.....	۱۱
مقدمه.....	۱۳
فصل اول: مفاهیم کلیات.....	۱۷
گفتار اول: مفاهیم.....	۱۷
۱. واژه حدیث در لغت و اصطلاح.....	۱۷
۲. واژه سفینه در لغت و اصطلاح.....	۱۹
۳. واژه اهل بیت در لغت و اصطلاح.....	۱۹
۴. واژه اهل سنت در لغت و اصطلاح.....	۲۱
گفتار دوم: کلیات.....	۲۵
۱. جایگاه حدیث در شناخت دین.....	۲۵
۲. مصداق شناسی اهل بیت پیامبر ﷺ.....	۳۶
۳. اصطلاحات جرح و تعدیل.....	۴۵
الف) مراتب تعدیل راوی.....	۴۵
ب) مراتب جرح راوی.....	۴۷
۴. اصطلاح رافضی در علم حدیث.....	۴۸

۵۰	۵. اخذ روایت از غیر هم‌مذهبان.....
۵۵	فصل دوم: بررسی سند مدیث سفینه.....
۵۵	گفتار اول: متن حدیث با تعابیر مختلف.....
۵۷	۱. تعابیر مربوط به بخش آغازین حدیث.....
۵۷	۲. تعابیر مختلف مربوط به بخش پایانی حدیث.....
۵۷	گفتار دوم: منابع، طرق و راویان حدیث.....
۵۷	۱. منابع و علمای روایت کننده حدیث.....
۵۸	الف) منابع و متون.....
۵۸	یک- منابع (روای).....
۶۰	دو- منابع حدیث.....
۶۰	سه- منابع سیری علوم قرآنی.....
۶۱	چهار- کتب سیره.....
۶۱	پنج- کتب تراجم.....
۶۱	شش- منابع تاریخی.....
۶۲	هفت- کتب لغت و بلاغت.....
۶۲	هشت- سایر منابع.....
۶۳	ب) علمای روایت کننده حدیث.....
۶۷	۲. بررسی طرق.....
۶۸	الف) روایت امیر مؤمنان علی علیه السلام از رسول اکرم صلی الله علیه و آله به سه طریق.....
۶۹	ب) روایت ابوذر از رسول اکرم صلی الله علیه و آله به پنج طریق.....
۷۲	ج) روایت ابن عباس از رسول اکرم صلی الله علیه و آله به سه طریق.....
۷۳	د) روایت ابوسعید خدری از رسول اکرم صلی الله علیه و آله به یک طریق.....
۷۴	ه) روایت سلمه بن اکوع از رسول اکرم صلی الله علیه و آله از یک طریق.....
۷۴	و) روایت عبدالله بن زبیر از رسول اکرم صلی الله علیه و آله از یک طریق.....

- ز) روایت انس بن مالک از رسول اکرم ﷺ از یک طریق ۷۴
- ح) روایت ابوالطفیل عامر بن واثله از رسول اکرم ﷺ از یک طریق ۷۵
۳. کثرت طرق حدیث سفینه ۷۵
- الف) اسامی راویان پنج طبقه اول ۷۶
- ب) ترتیب راویان با حذف تکرار ۸۰
- گفتار سوم: صحت و تواتر حدیث ۸۴
۱. اذعان علما بر صحت حدیث ۸۵
۲. تأکید علما بر تقویت کننده بودن طرق ۸۷
۳. شهرت حدیث در کتب لغت، بلاغت و ادب ۸۹
۴. قرآن مجید بر تواتر حدیث ۹۴
- نتیجه گیری ۹۵
- فصل سوم: پاسخ به شبهات سندر ۹۷**
- گفتار اول: شبهه ابن تیمیه ۹۷
- گفتار دوم: شبهه البانی ۹۹
۱. پاسخ اجمالی ۱۰۰
۲. پاسخ تفصیلی ۱۰۲
- الف) طریق ابوسعید خدری ۱۰۸
- بررسی شخصیت عطیه ۱۰۹
- ب) بررسی طرق ابن عباس ۱۲۰
- یک- مسن بن ابی جعفر ۱۲۱
- دو- ابوالصهبا ۱۲۳
- ج) بررسی طرق ابوذر غفاری ۱۲۶
- یک- علی بن زید ۱۲۷
- دو- عبدالله بن عبدالقدوس ۱۳۴

سه	عبدالله بن داهر.....	۱۴۱
چهار	مفضل بن صالح.....	۱۵۰
پنج	ابواسحاق.....	۱۵۹
شش	منش بن معتمر.....	۱۶۷
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....		۱۷۹
فصل چهارم: بررسی دلالت مدیث سفینه.....		
۱	وجوب محبت اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۱۸۱
	اثار و اقسام وجوب محبت اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۱۸۸
۲	وجوب روی از اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۱۹۷
۳	جزء ایمان بودن و تعظیم اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۲۰۸
۴	عصمت اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۲۰۸
۵	توسل و التجا به اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۲۰۹
۶	امامت اهل بیت (علیهم‌السلام) در سیره و سواد معنوی.....	۲۱۱
۷	مطابقت معارف اهل بیت (علیهم‌السلام) و سنت پیام (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم).....	۲۱۴
۸	حجیت اجماع اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۲۱۴
	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۲۱۵
فصل پنجم: پاسخ به شبهات دلالتی.....		
	شبهه اول: محال بودن تمسک به اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۲۱۹
	شبهه دوم: تقابل انداختن بین حدیث سفینه با حدیث نجوم.....	۲۲۶
۱	مشکلات سندی و دلالتی حدیث «اصحابی کالنجوم».....	۲۲۷
	الف) مشکل سندی.....	۲۲۷
	ب) مشکل دلالتی.....	۲۲۹
یک	دیدگاه ابن‌هزم.....	۲۲۹
دو	دیدگاه ابن‌قیم.....	۲۳۲

۳۳۳.....	۳- عدم محبت قول صحابه
۳۳۴.....	مهار- اهل بیت علیهم السلام مصداق حدیث نهوم
۳۳۵.....	۲. دلالت حدیث سفینه بر لزوم پیروی
۳۳۶.....	۳. نشستن بر کشتی اهل بیت علیهم السلام تنها راه نجات
۳۳۶.....	۴. تناقضات صحابه
۳۳۸.....	۵. مخالفت با رسول خدا صلی الله علیه و آله
۳۳۸.....	۶. کلیت نداشتن راهجویی از ستارگان
۳۳۹.....	۷. بی‌نیازی کشتی نوح علیه السلام به نجوم
۳۴۰.....	شبهه سوم: تقسیم بین به دو بخش شریعت و طریقت
۳۴۱.....	۱. تفسیر کردن ادعایی بدون دلیل
۳۴۱.....	۲. اهل بیت علیهم السلام مصداق با صحابه
۳۴۲.....	۳. اولویت اهل بیت علیهم السلام در رجوع
۳۴۳.....	شبهه چهارم: مفاد حدیث، محبت جماع اهل بیت علیهم السلام
۳۴۳.....	پاسخ اجمالی
۳۴۴.....	پاسخ تفصیلی
۳۴۴.....	۱. غیرممکن بودن اجماع
۳۴۵.....	۲. اجماع اهل بیت علیهم السلام مثبت دیدگاه امامیه
۳۴۸.....	۳. عدم تحقق اجماع امت
۳۴۹.....	۴. مشکلات اجماع عامه
۳۵۳.....	شبهه پنجم: اهل سنت پیرو واقعی اهل بیت علیهم السلام
۳۵۳.....	۱. فاصله بودن بین محبت و اطاعت
۳۵۴.....	۲. ادعایی بودن محبت
۳۵۵.....	۳. تفاوت داشتن نقل روایت با پیروی
۳۵۶.....	۴. ناچیز بودن روایت از اهل بیت علیهم السلام

۲۵۸.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۶۱.....	فهرست منابع
۲۶۱.....	الف: کتب
۲۸۸.....	ب: نشریات
۲۸۸.....	ج: نرم افزارها

www.ketab.ir

دیباچه

حضرت محمد ﷺ بارها بر نقش ویژه اهل بیت ﷺ در هدایت جامعه تأکید فراوان کردند. از جمله این تأکيدات حدیث معروف «سفینه» است. این حدیث تریف که فریقین آن را نقل کرده‌اند، اهل بیت ﷺ را به کشتی حضرت نوح ﷺ تشبیه و مسلمانان را به وارد شدن در آن سفارش کرده است. هر چند آثاری مستقل در این باره نگارش یافته، اما بیان حقایق نهفته در محتوای این حدیث کم‌نظیر به خوبی انجام نگرفته است.

کتاب پیش رو با عنوان «حدیث سفینه از منظر اهل سنت» که فاضل ارجمند حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای بلا رضا رضایی آن را تألیف کرده به شبهاتی که ابن تیمیه و برخی از وهابیان در مورد سند مطرح کرده‌اند، پاسخ داده است. در ادامه با ذکر دیدگاه‌های علمای بزرگ اهل سنت درباره دلالت حدیث سفینه، به شبهات وهابیان در دلالت حدیث نیز پاسخ داده است. امید است

تلاش ایشان رضایت الهی را جلب کند و مورد توجه اندیشمندان
اسلامی واقع گردد.

بمنه و کرمه

گروه کلام و معارف

پژوهشکده حج و زیارت

www.ketab.ir

مقدمه

پس از آنکه حضرت نوح علیه السلام قوم ناسپاسش را ۹۵۰ سال ارشاد و انداز کرد،^۱ علی را به تلاشی باقت فرسا، جز تعداد انگشت شمار، همه روی برتافته، گردن کشی کردند.^۲ اما اراده خدای متعال بر آن قرار گرفت که آن قوم سرکش را با طوفانی سهم‌نیز عذاب کرده، به حیات نامبارک آنان پایان دهد.^۳ از این رو به پیامبر خود فرمود که از چوب درختان کشتی مناسبی بسازد که در مقابل امواج کوه‌پیکر آن عوالم ویرانگر مقاوم بوده، بتواند سرنشینان خود را به ساحل امن برساند.

چون طوفان درگرفت، تنها مؤمنان که تعداد آنان بیش از انگشتان دست نبود، به کشتی نجات اجازه ورود یافتند،^۴ اما در آن زمان که به کوه‌های سر به فلک کشیده چشم امید دوخته و آنجا را پناهگاهی مطمئن

۱. عنکبوت: ۱۴.

۲. هود: ۴۰.

۳. مؤمنون: ۲۷؛ نوح: ۲۱ - ۲۵.

۴. هود: ۳۷ - ۴۲.

۵. یونس: ۷۳؛ شعراء: ۱۱۹؛ صافات: ۷۶ و ۷۷.

برای خود می‌پنداشتند،^۱ در دریای خشم الهی غرق شدند.^۲

رسول گرامی اسلام ﷺ نیز، سال‌ها پیش از رحلت جانگداز خویش، وزش طوفان‌های سهمگین اعتقادی، اجتماعی، و موج‌های بیابی مشکلات سنگین و طاقت‌فرسا را به‌خوبی پیش‌بینی کرده بود. از این رو او که هم رحمتش عالم‌گیر،^۳ و هم بر آرامش و نجات مسلمانان حریص^۴ بود، نگران از دست رفتن دستاورد ۲۳ ساله خویش، یعنی اسلام نیز بود. لذا بایسته می‌دید، پیوسته کشتی نجات بودن اهل بیتش ﷺ را یادآوری کند و آنان را از حادثه شوم تفرقه‌گرایی بیم داده، در جنگ ۷۳ فرقه، فرقه ناجیه را مشخص کرد.^۵

آری، آن - ضلالت‌ها، بارها و بارها، با تعبیر گوناگون، بر نقش ویژه اهل بیت ﷺ در سامان‌بخشی برنامه زندگی و سعادت‌بخشی جامعه بشری تأکید فرمود که از جمله آن - حدیث معروف سفینه است؛ حدیثی که هم پیروان خلفا و هم پیروان مکتب اهل بیت ﷺ بر آن اتفاق دارند. پیامبر اکرم ﷺ در این حدیث شریف، اهل بیت ﷺ خود را به کشتی نوح ﷺ تشبیه کرده و مسلمانان را به نشستن بر آن سفارش فرموده است:

مَثَلُ أَهْلِ بَيْتِي مَثَلُ سَفِينَةِ نُوحٍ مَنْ رَكِبَهَا نَجَا وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ.^۶

مثل اهل بیت من، مثل کشتی نوح است؛ هر کس بر آن نشست، نجات یافت و هر کس از آن سرپیچی کرد، غرق شد

۱. هود: ۴۳.

۲. شعراء: ۱۲۰، صافات: ۸۲.

۳. انبیاء: ۱۰۷.

۴. توبه: ۱۲۸.

۵. نفحات الازهار، ج ۴، صص ۹ - ۱۱.

۶. المستدرک علی الصحیحین، ج ۲، ص ۳۷۳.

هرچند علمای بزرگ شیعه و سنی، در طول قرن‌های متمادی، در آثار خود پیوسته از این حدیث گران‌بها یاد کرده و به آن استناد نموده‌اند، اما با این وجود آثاری که به طور مستقل در این باره نگارش یافته، انگشت‌شمار، و در اغلب، تمام جوانب حدیث (سند، دلالت و پاسخ‌گویی به شبهات) مورد بررسی قرار نگرفته است.^۱ از این رو واکاوی حقیقت نهفته در محتوای این حدیث کم‌نظیر تأثیر بسزایی در آشکار شدن هر یک از این جنبه‌ها خواهد داشت. بیشتر جایگاه اساسی و بی‌بدیل اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام در هدایت بخشی جامعه اسلامی، خواهد داشت.

در نوشتار حاضر سعی شده، در حد توان، جوانب مختلف حدیث، از منظر علمای اهل سنت، بررسی، و به سؤالات زیر پاسخ داده شود:

سؤال اصلی: حدیث سفینه، در متون روایی و غیر روایی اهل سنت، چگونه انعکاس یافته، علمای این مذهب چه دیدگاهی درباره آن دارند؟
سؤالات فرعی:

۱. مفاهیم لغوی و اصطلاحی واژه‌های «سایت»، «سفینه»، «اهل بیت» و «اهل سنت چیست»؟

۲. کتب مستقل نگارش یافته درباره حدیث سفینه (تا آنجا که نگارنده تحقیق کرده) عبارت است از:

- احقاق الحق، قاضی نورالله شوشتری، ج ۴.
- عبقات الانوار، میرحامد حسین هندی، ج ۲۳.
- راحة الروح فی شرح «حدیث مثل اهل بیتی کمثل سفینه النوح»، علی اکبر نهاوندی.
- نجات الازهار خلاصه عبقات، آیت الله میلانی، ج ۴.
- حدیث السفینه، حکمت رحمت.
- بررسی حدیث سفینه در کتب شیعه و سنی (پایان‌نامه)، محمدحیدر ذبیحی.
- حدیث سفینه از نظر فریقین (پایان‌نامه)، هلال حسین طوری.

۲. مصادیق اهل بیت علیهم السلام چه کسانی اند؟

۳. حدیث سفینه، با چه تعبیری از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده، و

علت اختلاف تعبیر چیست؟

۴. وضعیت سندی حدیث سفینه چگونه است؟

۵. کدام یک از علمای بزرگ اهل سنت حدیث را روایت، یا به آن

استدلال کرده اند؟

۶. حدیث سفینه، از منظر علمای اهل سنت، به لحاظ محتوایی بر چه

اموری دلالت دارد؟

۷. شبهات سری و دلالتی ابن تیمیه و وهابیان بر حدیث سفینه کدام

است و پاسخ آنها چیست؟

به لحاظ چینش مطالب، سند حدیث بررسی شده و سپس

شبهات ابن تیمیه و برخی پیروان پاسخ داده شده است. در ادامه،

دیدگاه علمای بزرگ اهل سنت، درباره حدیث، واکاوی شده و در

نهایت شبهات دلالتی پاسخ داده شده است.

روش گردآوری اطلاعات، کتابخانه‌ای، و شرح حقیقه، توصیفی -

تحلیلی است.

در پایان از تمامی عزیزانی که در برابر شدن این نوشتار کمک کردند،

و همه همکارانی که در انتشار آن تلاش کردند، صمیمانه تقدیر می‌نمایم.

و ماتوفیقی الا بالله العلی العظیم، و الحمد لله رب العالمین، و صلی الله

علی محمد و آله الطاهرين.